

Camilla Parker és
Ines Bulic

Befektetés a múltba?

A totális intézetek bezárása és
a Strukturális Alapok politikája
Közép-Kelet-Európában

A fordítás alapjául szolgáló kiadás:

Camilla Parker és Ines Bulic: Briefing on Structural Funds Investments for People with Disabilities: Achieving the Transition from Institutional Care to Community Living. © European Network on Independent Living – European Coalition for Community Living. Budapest, 2013

Angol nyelvből fordította: Bognár Mária

A szerzők köszönetet mondanak a Open Society Foundations Mental Health Initiative, a European Network on Independent Living és a European Coalition for Community Living partnereinek, amiért részt vettek a 2013. november 7-én tartott megbeszélésen, és megjegyzéseikkel hozzájárultak a jelen dokumentum véglegesítéséhez. Köszönettel tartozunk továbbá az Open Society Foundations Mental Health Initiative-nak, amiért támogatta a dokumentum megjelenését, illetve Judith Klein-nek és Raluca Buenának értékes javaslataikért, tanácsaikért.

A dokumentum megjelenését az Open Society Foundation támogatta.

© Camilla Parker, Ines Bulic, Bodnár Mária, 2014

Társaság a Szabadságjogokért
Felelős kiadó: Kapronczay Stefánia
Szerkesztő: Verdes Tamás
Tervező: Hegyi Tamás
Nyelvi lektorálást végezte: Gyárfás Vera

Tartalom

I. ELŐSZÓ	4
II. A 2007-2013-IG TARTÓ TÁMOGATÁSI PERIÓDUS ALATT FELMERÜLT KULCSFONTOSÁGÚ ÜGYEK	8
1. A közösségi együttéléssel kapcsolatos elképzelések hiánya	9
2. Az intézeti épületek állagával és műszaki állapotával kapcsolatos problémák középpontba helyezése	13
3. Hiányzó együttműködés az EU különböző alapjai között	14
4. A Közösségi együttélés rendszerszintű akadályai	15
III. NÖVEKVŐ AGGÁLYOK: MI LESZ A KÖVETKEZŐ PROGRAMOZÁSI IDŐSZAKBAN?	16
IV. JAVASLATOK	18
• 1. Függelék: Partnerszervezetek	
• 2. Függelék: Jelentések, beszámolók	

1 ELŐSZÓ

Ez a beszámoló a Strukturális Alapok¹ 2007-2013 közti befektetéseinek felhasználásával kapcsolatos problémákkal foglalkozik. E forrásokat a fogyatékossgal élő személyek életminőségének javítására különítették el hat Európai Unió tagországban: Bulgáriában, Magyarországon, Lettországon, Litvániában, Romániában és a Szlovák Köztársaságban.² A beszámolóban olyan javaslatok megfogalmazására törekedtünk, amelyek biztosítják, hogy a mostanihoz hasonló beruházások ne ismétlődhessenek meg a Strukturális Alapok következő periódusában, amely 2014 és 2020 között valósul majd meg. Riportunk időszerejét az adja, hogy a tagországok és az Európai Bizottság jelenleg alakítják ki a partnerségi megállapodások és az operatív programok kereteit. A tárgyalások keretén belül részletekbe menően egyeztetnek arról, hogy hogyan érik el a Strukturális Alapok befektetéseivel a közösségi célkitűzéseket, és hogyan érvényesülnek a célcsoport érdekei munkaügyi, kutatási és fejlesztési, éghajlati és energia-fenntarthatósági, oktatásügyi szempontból, és nem utolsósorban azzal kapcsolatban is, hogy hogyan lépnek fel a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen. A Program neve *Európa 2020 – Stratégia az okos, fenntartható, és inkluzív fejlődésért*.³ Bár ez a beszámoló elsősorban a Strukturális Alapok fogyatékossgspecifikus forrásaival foglalkozik, de több szempontból is releváns más olyan csoportokkal kapcsolatban, amelyek ki vannak téve az intézetekbe való kényszerű beköltözés veszélyének.

¹ „A Strukturális Alapok az EU regionális politikájának fő pénzügyi eszköze. Az EU már a hetvenes évek óta aktívan finanszírozza regionális politikáját, azonban csak 1988 óta nevezik az Európai Regionális Alapot (ERDF), az Európai Szociális Alapot (ESF) és az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Orientációs Részét (EAGGF GF) együttesen Strukturális Alapoknak, melyekhez ma már az utolsó bővítés során felállított Halászati Orientáció Pénzügyi Eszközei (FIFG) is hozzátartozik.” Forrás: Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, Strukturális Alapok. (2013. december 9.)

² A szerzők szerettek volna más kelet-közép-európai és balti államokat – legfőképpen Csehországot, Lengyelországot, Szlovéniát és Észtországot – bevonni a kutatásba. A dokumentumban elemzett hat ország kiválasztását az indokolta, hogy partnerszervezetinken keresztül ezekről az államokról szerezhetünk információkat.

³ European Commission (2010): A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth, COM(2010). Forrás: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

Az összefoglaló az Open Society Foundations Mental Health Initiative (MHI) és a European Network on Independent Living – European Coalition for Community Living (ENIL-ECCL) partnerszervezeteitől származik Bulgáriából (Centre for Independent Living = CIL), Magyarországról (Társaság a Szabadságjogokért = TASZ), Lettországból (Resource Centre for People with Mental Disability ZELDA = RC ZELDA), Litvániából (Lithuanian National Forum of the Disabled = LNF és Mental Health Perspectives = MHP), Romániából (Institute for Public Policy = IPP) és Szlovákiából (Social Reform Foundations = SOCIA). A szempontok, amelyekkel ebben az összefoglalóban foglalkozunk, kiegészülnek azokkal a javaslatokkal és útmutatókkal, amelyek korábbi, ezzel a témakörrel foglalkozó publikációkban már megjelentek:

- Az ECCL beszámolója, 2010 márciusában jelent meg *Elvesztegetett idő, elpocsékolt pénz, elpazarolt életek... Egy eltékozolt lehetőség?* címmel⁴. Ez egy tematikus beszámoló arról, hogyan teszi lehetővé, illetve betonozza be a fogyatékossgal élők szociális kirekesztését Közép- és Kelet-Európában a Strukturális Alapok jelenlegi gyakorlata ahelyett, hogy az intézményi keretek közül kilépő átmenetet támogatná a közösségi együttélésen alapuló szolgáltatások kidolgozásának irányába.
- 2012 novemberében az Intézménytelenítés Európai Szakértői Testülete (European Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care) két dokumentumot tett közzé: *Az intézményes ellátásról a közösségi ellátásra való áttérésre vonatkozó közös Európai útmutatót*⁵ és az *Eszköztár az uniós alapoknak az intézményesített ellátásról a közösségi alapú ellátásra való áttérés céljára történő felhasználásához*⁶ című dokumentumot.

Miért fontos a közösségi ellátások támogatása?

A beszámoló szándéka, hogy rendszerezze és összegezze azokat a kritikus célkitűzéseket, amelyeket a Strukturális Alapok befektetései támogathatnak, illetve elkerülhetetlenül támogatniuk kell, amennyiben meg akarjuk valósítani a szolgáltatási hangsúlyok áthelyezését az intézményi ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra. A *közösségi élet* fogalma azt a célkitűzést jelenti, hogy a fogyatékossgal élő emberek számára hozzáférhetővé tesszük mindazon szolgáltatásokat és támogatási formákat, amelyekre szükségük van ahhoz, hogy másokkal egyenlő állampolgároként éljenek és vegyenek részt a közösség életében. A Európa 2020 program kulcsfontosságú célkitűzése, hogy felvegye a harcot a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen, „és ez nem történhet meg annak az 1,2 millió európainak a megszólítása nélkül, akik az életüket bentlakásos intézményekben töltik, elkülönítve és kirekesztve a társadalomból”⁷. A közösségi alapú szolgáltatásokra épített alternatívák megvalósulásának támogatása azért is kiemelt jelentőségű, mert az intézményi keretek között súlyos, emberi jogokat sértő cselekmények történhetnek és történnek is, amint azt több, bizonyítékokkal alátámasztott beszámoló is bizonyítja.⁸

⁴ European Coalition for Community Living (2010): *Wasted Time, Wasted Money, Wasted Lives... A Wasted Opportunity? – A Focus Report on how the current use of Structural Funds perpetuates the social exclusion of disabled people in Central and Eastern Europe by failing to support the transition from institutional care to community-based services*. Budapest, ECCL.

⁵ Az Intézményi Ellátásról a Közösségi Ellátásra való Áttéréssel Foglalkozó Európai Szakértői Csoport (2012): *Az intézményes ellátásról a közösségi ellátásra való áttérésre vonatkozó közös Európai útmutatót*. Brüsszel, Európai Bizottság. A dokumentum magyar nyelven is elérhető a csoport honlapján: <http://deinstitutionalisationguide.eu>

⁶ Az Intézményi Ellátásról a Közösségi Ellátásra való Áttéréssel Foglalkozó Európai Szakértői Csoport (2012): *Eszköztár az uniós alapoknak az intézményesített ellátásról a közösségi alapú ellátásra való áttérés céljára történő felhasználásához*. Brüsszel, Európai Bizottság. A dokumentum magyar nyelven is elérhető a csoport honlapján: <http://deinstitutionalisationguide.eu>

⁷ *Im.*, 35. o.

⁸ E beszámolókból kínál válogatást a 2. számú függelék.

A Strukturális Alapok támogatásával elérhető a szükséges rendszerszintű változás, ami ahhoz kell, hogy a közösségbe való befogadás megvalósulhasson. Ehhez az első lépés az olyan kezdeményezések széleskörű támogatása, mint például az új szolgáltatások fejlesztése, amelynek része a technikai háttér biztosítása ahhoz, hogy a törvényi és pénzügyi struktúrák átalakítása fejlődhessen, alakulhasson olyan mértékben, ami szükséges a közösségi élet kialakulásának elindulásához. A megfelelően kidolgozott beruházások eredményesen hozzájárulhatnak a személyre szabott közösségi alapú szolgáltatások rendszerének kimunkálásához. Bár nem minden esetben igaz, hogy a közösségi alapú szolgáltatások költséghatékonyabbak, mint az intézményi ellátás, viszont „a közösségi alapokra épített rendszerek, amelyek lehetővé teszik a független és támogatott életet, sokkal örömtelibb és kielégítőbb életet biztosítanak azok számára, akik igénybe veszik ezeket a szolgáltatásokat, abban az esetben, ha a szolgáltatások színvonalasak, szakmailag jól szervezettek és összehangoltak. Éppen ezért igaz az, hogy a közösségi szolgáltatások rendszerébe való befektetés egy sokkal ésszerűbb és költséghatékonyabb módja a Strukturális Alapok felhasználásának.”⁹

Az átmenet támogatása az egyik legfontosabb cél az európai fogyatékosügyi stratégiában. A Strukturális Alapok és a Vidékfejlesztési Alap a legfontosabb támogatandó célként határozza meg „a közösségi alapú szolgáltatások és a bentlakásos intézményekben elhelyezett fogyatékosokkal élő emberek helyzetével kapcsolatos társadalmi tudatosság fejlesztését.”¹⁰ A Társadalmi Befektetési Programcsomagban, amely útmutatást nyújt a tagállamoknak, hogy hogyan érhetik el az Európa 2020 program célkitűzéseit, az Európai Bizottság határozottan előírja, hogy a Strukturális Alapok felhasználási köre fedje le az „emberi erőforrások fejlesztését, amibe beletartozik a foglalkoztatás, a társadalmi integráció, illetve a hozzáférés a szociális (...), oktatási és egészségügyi szolgáltatásokhoz.”¹¹ A program elnevezése „koordinált tevékenység” a fogyatékosokkal élő csoportok érdekében.

Kulcsfontosságú szempont, hogy a Strukturális Alapok befektetéseinek eleget kell tenniük az EU jogszabályainak, beleértve ebbe az EU által ratifikált Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményt is.¹² Az egyezményt minden EU-tagállam aláírta, huszonöt tagállam beillesztette a jogrendjébe, beleértve azokat az országokat is, amelyekről szó esik majd ebben a beszámolóban.

Az ENSZ fogyatékosügyi egyezményének 19-es cikkében foglaltak szerint a fogyatékosokkal élő személyeknek hozzáférést kell biztosítani azokhoz a közösségi szolgáltatásokhoz, amelyek támogatják a társadalmi integrációjukat és „megelőzik az elkülönítést vagy a szegregációt a társadalmon belül”. A nagylétszámú, tartós bentlakást biztosító létesítmények, amelyek az esetek többségében lakott területen kívül helyezkednek el, elszigetelik lakóikat a társadalomtól. Ez az intézménytípus a legelterjedtebb a közép-kelet-európai térségben és abban a hat országban, amelyekről ez a beszámoló készült. A 19-es cikkelyben megfogalmazott követelmények elősegítik a közösségi alapú szolgáltatások létrehozását, ugyanakkor kiküszöbölik a fent említett intézmények további fenntartásának lehetőségét. Mivel a Strukturális Alapok beruházásainak összhangban kell lenniük az ENSZ fogyatékosügyi egyezményével, ezek semmilyen formában nem fordíthatók intézményes ellátásokra.¹³

⁹ Az intézményes ellátásról a közösségi ellátásra való áttérésre vonatkozó közös Európai útmutató, 58. o.

¹⁰ Európai fogyatékosügyi stratégia 2010–2020: megújított elkötelezettség az akadálymentes EURpa megvalósítása iránt. [COM(2010)636.]

¹¹ Towards Social Investment for Growth and Cohesion – including the implementing of European Social Fund 2014–2020. [COM(2013) 83], 17. o.

¹² Lásd ehhez: Open Society Foundations (2012): *The European Union and the Right to Community living*. Budapest, OSF; United Nation Office of the High Commissioner for Human Rights (2012): *Getting a Life – Living Independently and Being Included in the Community*. UN., Geneva.

¹³ Uo.

▲ A sásasági intézet kastélyépülete

Újítások a Strukturális Alapokban: rendelkezések a közösségi ellátásokról

2013. november 20-án az Európai Parlament új rendelkezéseket fogadott el a Strukturális Alapok szabályairól¹⁴, amelyek első alkalommal rendelkeznek egyértelműen az intézménytelenítésről és a közösségi ellátások kialakításának szükségességéről. Ez a hivatkozás megfeleltethető az Európai Szociális Alap általános rendelkezéseit összefoglaló tanácsi rendelet egyik kiemelt céljának, amely *A befogadás támogatása valamint a szegénység és a diszkrimináció minden formája elleni küzdelem* címet viseli (Közös ideiglenes szabályok a Strukturális Alapok felhasználáshoz, 9. cikk). Döntő jelentőségű, hogy az új szabályozás ex-ante feltételeket vezet be: ezek olyan kötelező érvényű kritériumok, amelyeket a tagállamoknak feltétlenül teljesíteniük kell, ha fel akarják használni a Strukturális Alapok forrásait. A fenti kiemelt cél vonatkozásában a tagállamoknak bizonyítaniuk kell, hogy rendelkeznek átfogó nemzeti stratégiával, és a gyakorlatban is alkalmazzák azt a szegénység visszaszorítása érdekében. Ahhoz, hogy ezt a feltétel teljesíthető legyen, teljes mértékben az intézménytelenítés folyamatára kell koncentrálniuk, ami a közösségi együttélést segíti majd elő.¹⁵ Abban az esetben, ha változtatások szükségesek, akkor a tagállamoknak fel kell mérniük, hogy milyen mértékű változtatásokra van szükség ahhoz, hogy a vállalásaikat teljesítsék. A 2014-2020-ig tartó periódus fejlesztési folyamatával kapcsolatos, az EB álláspontját tükröző tanulmányok, amelyek a közösségi együttélés érdekében elvégzendő fejlesztéseket befektetési prioritásként kezelik a beszámolóban szereplő hat ország szempontjából, a partnerségi szerződésekben találhatóak.

A 2014 és 2020 közé eső időszakra vonatkozó új szabályozások és az Európai Bizottság várakozásai a közösségi ellátásokkal kapcsolatos beruházásokra vonatkozóan nagyon bizakodóak Bulgáriával, Magyarországgal, Lettországgal, Litvániával, Romániával és Szlovákiával kapcsolatban. Azonban, mint ahogy azt az ebben a jelentésben szereplő példák is mutatják, további jelentős problémák maradtak megoldatlanok, amelyeket meg kell említeni annak érdekében, hogy ne ismétlődhessenek meg a következő támogatási fázisban. A tagállamoknak ezeket az uniós támogatásokat megfelelően kell felhasználniuk, és az Európai Bizottság feladata ennek felügyelete, monitorozása és annak biztosítása, hogy minden a megállapodások szerint történjen.

¹⁴ Regulation of the European Parliament and of the Council on the European Social Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1081/2006. [COM(2011)607]. Forrás: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=62&langId=en>

¹⁵ European Commission (2013): Draft Guidance on Ex ante conditionalities. Brussels, EC., 252-257. (http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/pdf/preparation/part2_guidance_ex-ante_conditionalities_guidance.pdf)

A 2007-2013-IG TARTÓ TÁMOGATÁSI PERIÓDUS ALATT FELMERÜLT KULCSFONTOSÁGÚ ÜGYEK

Strukturális Alapok: az intézményes ellátás támogatása közösségi ellátások finanszírozása helyett

A Strukturális Alap befektetéseinek felhasználásával kapcsolatos legjelentősebb probléma a fent említett finanszírozási periódus alatt az volt, hogy néhány országban a támogatásokat új bentlakásos intézmények építésére vagy a már létező intézmények felújítására fordították. Parnereink arról számoltak be, hogy a Strukturális Alapokból ilyen típusú projekteket finanszíroztak Magyarországon, Lettországon, Litvániában, Szlovákiában, Bulgáriában és Romániában. Ugyanilyen ügyekről érkezett beszámoló más szervezetektől a Cseh Köztársasággal kapcsolatban.¹⁶ Néhány esetben a projektekből egyértelműen megállapítható volt, hogy a céljuk a bentlakásos intézetek felújítása, illetve újak építése, míg más projektek azt közvetítették, hogy céljuk a közösségi együttélésen alapuló alternatívák létrehozása, közben pedig csak annyi történt, hogy egy kisebb településen létrehoztak egy újabb bentlakásos intézményt. A CIL munkatársai hangsúlyozták, hogy különösen jellemző ez Bulgáriára, ahol a „községi alapúnak” nevezett szolgáltatásokat is a bentlakásos intézetek mintájára alakították ki.

A rossz befektetések okai

Annak feltérképezése, hogy a Strukturális Alapokat miért az intézetek felújítására és létrehozására fordították a közösségi alapú szolgáltatások létrehozása helyett, kulcsfontosságú,

¹⁶ További információkhoz lásd a 2. számú mellékletet.

ha a jövőben el akarjuk kerülni a hasonló eseteket. Ennek a gyakorlatnak a kialakulásában több tényező is szerepet játszott, és annak ellenére történt, hogy korábban konszenzus alakult ki arról, hogy az intézetek elavultak és elfogadhatatlan szolgáltatásokat nyújtanak. A folyamat kialakulásában az alábbi négy tényező játszotta a legfontosabb szerepet a kutatás tárgyát képező országokban:

Az intézményekbe való investálás legfontosabb okai

- a) A közösségi alapú szolgáltatásokkal kapcsolatos elképzelések hiánya
- b) Az intézeti épületek állagával és műszaki állapotával kapcsolatos problémák középpontba helyezése
- c) A különböző Európai Unió alapok közötti együttműködés hiánya
- d) A közösségi együttélés további rendszerszintű akadályai

2.a) A közösségi alapú szolgáltatásokkal kapcsolatos elképzelések hiánya

A jelenleg működő intézményes ellátás nem változtatható meg a közösségi szolgáltatásokra vonatkozó egyértelmű alternatívák és koncepciók definiálása nélkül.

A Közös Európai Irányelvek című dokumentum 3. fejezete előírja, hogy a kormányoknak vállalniuk kell az erre vonatkozó stratégia kidolgozását és közzétételét. A stratégiának tartalmaznia kell, hogy milyen átalakításokra van szükség a következő három kulcsfontosságú szférában: az intézmények bezárásával, a közösségi alapú szolgáltatásokkal (beleértve az intézményesítés veszélyének elkerülését) és az integrációt elősegítő szolgáltatások fejlesztésével kapcsolatban. A stratégia elkészítését követő lépés a cselekvési terv kidolgozása, amelynek konkrét iránymutatást kell adnia arra vonatkozóan, hogy a stratégiában meghatározott célok adott időszak alatt milyen módszerek alkalmazásával, milyen ellenőrzési és kiértékelési szakaszok beiktatásával érhetőek el.

Az *Elvesztegetett idő...* című beszámoló mutatott rá arra, hogy Magyarországon és Romániában a közösségi alapú alternatívák hiánya jelenleg is aggodalomra ad okot. Néhány példa:

- **Románia** A romániai IPP arról számol be, hogy a kormány mindeddig nem kötelezte el magát határozottan az intézménytelenítés mellett. Mindez nem akadályozta meg a kormányt abban, hogy jelenleg a 2014-2020-ig tartó időszak fogyatékosügyi stratégiájának fejlesztésével foglalkozzon. Ezzel kapcsolatban a kormány jelezte: a stratégia tartalmazni fogja az intézményi ellátásból a közösségi alapú szolgáltatások felé való elmozdulást.
- **Magyarország** Magyarországon a kormányzat intézménytelenítéssel kapcsolatos elképzelései továbbra is ellentmondásosak. A kormány definíciója szerint ugyanis az intézmény 50 vagy annál több ember számára biztosít bentlakásos elhelyezést. Ugyanakkor a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi törvény 2012-ben elfogadott módosítása megtiltotta az 50 vagy annál több ágyval rendelkező intézmények felújítását, illetve 50 ágyasnál nagyobb intézetek létrehozását.¹⁷

¹⁷ Lásd ehhez a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 75. §-át.

Ez a szabályozás – noha progresszívebb, mint a korábban hatályban lévő szabályozás – még mindig ellentmond az *Irányelvekben* meghatározott célkitűzésnek, amely felhívja a figyelmet arra, hogy minél több ember él egy fedél alatt, annál valószínűbb a szolgáltatás elszemélytelenedése, illetve az, hogy csökken ott élők esélye arra, hogy megválaszthassák, hogyan, hol és kivel szeretnének élni. Az 50 fő együttélését megengedő szabályozás tömeges együttéléshez fog vezetni. A TASZ arról számolt be, hogy több olyan intézmény is támogatásban részesült a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Programon és a Környezeti és Energetikai Operatív Programon keresztül, amely 50 vagy annál több ágygal rendelkezik. A kiutalt támogatások összege legalább 2,5 millió EUR. A TASZ továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy a kormányzati elképzelések szerint a súlyosan, halmozottan fogyatékos személyeknek továbbra is nagy létszámú intézményes ellátásra van szükségük, és a támogatott lakhatást főként az enyhébb fokban sérült személyek számára tartják elképzelhető alternatívának.

Egyéb példák a közösségi együttéléssel kapcsolatos elképzelések hiányosságára, amelyek Lettországra, Litvániára és Bulgáriára jellemzőek.

- **Lettország** Az RC ZELDA szervezet arról számol be, hogy jelentős mennyiségű pénzt fektettek az intézetekbe annak ellenére, hogy a 2014-2020 közötti periódusra kidolgozott kormányzati társadalmpolitikai koncepció intézkedéseket ír elő az intézménytelenítéssel és a közösségi alapú szolgáltatásokkal kapcsolatban. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az intézetekbe való befektetéseket a nemzeti költségvetés finanszírozta. Igaz ugyan, hogy az intézetek bezárása nem kivitelezhető a közösségi alapú szolgáltatások kialakításának megkezdésével egyidőben, és a két rendszer párhuzamos működése szükséges bizonyos ideig, de épp ezért szükséges alaposan megfontolni, hogy mennyit és hogyan fektetnek be az intézetek fenntartásába. Ennek alapos átgondolása azért is fontos, mert a források felhasználásának módja könnyen azt a látszatot keltheti, hogy a kormány az alternatív ellátások támogatása helyett továbbra is az intézetek fenntartása mellett kötelezi el magát. Épp ezért elkerülhetetlen, hogy a támogatásokat a közösségi életvitelt támogató programok előmozdítására és ne annak akadályozására fordítsák, ami persze nem csak az uniós, hanem a nemzeti költségvetésből elkülönített összegekre is éppúgy érvényes. A kormányoknak egyértelműen demonstrálniuk kell, hogy intézkedéseik összhangban vannak az ENSZ fogyatékosügyi egyezményének 19. cikkében megfogalmazott és általuk vállalt kötelezettségeikkel.
- **Litvánia** Az LNF és az MHP jelentéseiből kiderül, hogy míg egyfelől a Kohéziós Támogatások Operatív Program (2007-2013) a Strukturális Alapokból jelentős támogatást irányozott elő közösségi alapú szolgáltatások fejlesztésére, addig másfelől ugyanezekből a forrásokból intézetek fenntartására is költöttek. Az intézmények felújítására fordított összeg felhasználásának indoklására azt az érvet hozták fel, hogy ezek olyan, az állami szektorhoz tartozó épületek, amelyeknek felújítása energiatakarékossági okok miatt vált szükségessé.
- **Bulgária** A személyes asszisztensi, illetve szociális asszisztensi munkaköröket, amelyekben munkanélküli embereket alkalmaznak, részben a Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program finanszírozta abból a célból, hogy ellátást biztosítson családi környezetben a fogyatékosokkal élő embereknek (illetve azoknak, akik súlyosan betegek és egyedül élnek). Még egyértelműbben, a személyi asszisztensi szolgáltatás azoknak a munkanélküli rokonoknak kíván munkahelyet biztosítani, akik a családjukban lévő fogyatékos emberek ellátását vállalják. Ez a szolgáltatási forma az intézményekben élők számát kívánja csökkenteni ezzel a módszerrel, és arra az előfeltevésre alapozódik, hogy a fogyatékos felhasználók saját rokonaikat akarják

foglalkoztatni. Ez a megoldás azonban korlátozza a fogyatékos személyek azon jogát, hogy maguk válasszák meg személyi asszisztensüket. A CIL, amely 2001 és 2005 között bevezette a felhasználók által szabályozott személyi asszisztensi rendszert, úgy tekint erre a rendelkezésre, mint egy elmulasztott lehetőségre, amellyel a teljes integráció és a fogyatékosággal élő emberek támogatása hiúsult meg Bulgáriában.

Projektek, amelyek szándékuk szerint az intézménytelenítést és a közösségi alapú szolgáltatást támogatják Bulgáriában, Magyarországon és Lettországon, azonban tetten érhető bennük az intézetek támogatása is:

- **Bulgária** A CIL szerint az intézménytelenítést célzó stratégia a gyermekek számára létrehozott intézetek bezárását tekintette céljának, de ennek deklarációján kívül semmilyen intézkedést nem tettek annak érdekében, hogy a jelenlegi közösségi szolgáltatások elérhetőek legyenek a fogyatékosággal élő gyerekek és felnőttek számára. Ugyanez az attitűd tükröződött az Európai Szociális Alap támogatásának felhasználása során, amelyből nem a jelenleg is létező szolgáltatások elérését támogatták, hanem azokat, amelyek a bentlakásos intézetekben lokalizálódnak. A Strukturális Alap forrásaiból mindeddig nem fordítottak semmit „a kiutalható lakásokra, sem az iskolai érzékenyítő programok kidolgozására, sem a tömegközlekedési szolgáltatások akadálymentesítésére, illetve arra sem, hogy a lakosság attitűdjét megváltoztató programokkal egy befogadóbb és elfogadóbb társadalmat hozzanak létre”. Mindezen túl a CIL aggodalmát fejezi ki, mivel úgy látja, hogy mind a nemzeti, mind a közösségi források felhasználása továbbra is az intézetcentrikus rendszerek fenntartását célozza. Továbbá, a Országos Gyermekhálózat (National Network for Children, NNC) felhívta a figyelmet azokra a jelenleg is zajló és aggodalomra okot adó intézménytelenítési projektekre, amelyben 149 darab, csoportos jellegű lakóotthon építését tervezik, ahol 12 gyermek és 2 fő segítő elhelyezésére van lehetőség. Az NNC 2012 áprilisában tett nyilatkozatában a következőt állítja: „Határozottan állítjuk, hogy a jó minőségű közösségi alapú szolgáltatások, amelyek reagálnak az egyéni, azaz a szolgáltatás felhasználóinak igényeire, ilyen feltételek mellett nem megvalósíthatóak. A célszerűtlen befektetés kombinációja ezzel a típusú lakóotthonnal csupán a nagyobb kapacitású intézményeket modellálja kicsiben.”
- **Magyarország** A Magyar Kormány definíciója, amely szerint az intézmények 50 vagy annál több ember bentlakásos elhelyezésére alkalmasak, oda vezetett, hogy a Strukturális Alapok felhasználásával kisebb épületeket hoztak létre, amelyek helyenként továbbra is intézményi keretek között működnek majd. A TASZ beszámolója szerint az értelmi fogyatékosággal és pszichoszociális fogyatékosággal élők számára fenntartott szociális otthonok intézménytelenítése elnevezésű projekt keretében hat nagyobb szociális otthon megszüntetését és egyben az ezekben élő 652 bentlakó kitagolását tervezik 19 lakásba, 40 kiscsoportos otthonba, illetve 6 lakócentrumba, az erre a célra biztosított 19,3 millió EUR összegből. A lakócentrumok 25 bentlakó elhelyezését biztosítják majd, ezekből összesen 5 épül majd. A pályázati kiírás szerint ezek a központok 50 ember elszállásolására lettek volna kalibrálva. Öröndetes, hogy a kormány belső testülete elérte, hogy a pályázók minden esetben legfeljebb egy lakócentrumot létesítsenek, és ezekben legfeljebb csak 25 személy éljen együtt, ez azonban még mindig távol áll az eredetileg támogatott lakhatási rendszertől, és elég nagy valószínűséggel csupán méreteiben kisebb intézmények létrehozását eredményezi, amelyek nem biztosítják az ENSZ fogyatékosügyi egyezménye által garantált jogokat. A TASZ a kormány rendelkezéseit és döntéseit az eddigi intézményi gyakorlat részleges fenntartásaként értelmezi. Ugyanakkor pozitívumként kiemeli, hogy a támogatás jelentős részét közösségi térbe integrált lakások és kiscsoportos lakóotthonok megvalósítására fordítják majd.

- **Lettország** Az RC ZELDA szerint aggodalomra ad okot a Strukturális Alapokban a közösségi ellátásokba és az intézményi struktúrákba fektetett fejlesztési források aránya. A 2007-től 2013-ig terjedő időszakban az Európai Szociális Alap szociális és rehabilitációs fejlesztését célzó programcsomag keretében összesen 97 projektet támogatottak, amelyekből mindössze öt irányult értelmi fogyatékos vagy pszichoszociális fogyatékosággal élő személyeknek kialakítandó közösségi ellátások fejlesztésére. Továbbá ezek közül a projektek közül kettő, amely a szociális rehabilitációs programok fejlesztése és a meglévő szolgáltatások javítása címet kapta, összesen 271 ezer EUR-t, a Strukturális Alapoktól származó támogatást költött intézetekre. Az RC ZELDA megjegyzi azt is, hogy az Európai Regionális Fejlesztési Alapok támogatásából intézmények felújítását finanszírozták a 2007-2013-ig terjedő periódus alatt, és öt projekt keretén belül összesen 8,4 millió EUR-t költöttek el, amiből az ERFA (ERDF - Európai Regionális Fejlesztési Alap) támogatás összege 7,1 millió EUR-t fedezett (ez még nem a teljes összeg, mivel a beruházások 2013-ban is folytatódnak majd). Kiegészítésként az RC ZELDA hozzáteszi, hogy nem lehetséges a Strukturális Alapokból finanszírozott összegek elkülönítése aszerint, hogy intézményekbe vagy a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztésébe fektették-e be, mert ezek a projektek kombináltak, illetve még azért sem, mert néhány projektet „közösségi alapú szolgáltatásként” definiáltak, holott intézmények finanszírozására költötték a pénzt.

A SOCIA (Szlovákia) és az IPP (Románia) jelentése szerint semmilyen közösségi alapú szolgáltatás fejlesztése nem történt az országokban ebben az időszakban a Strukturális Alapok forrásaiból.

2.b) Az intézeti épületek állagával és műszaki állapotával kapcsolatos problémák középpontba helyezése

A 2007-2013-as programozási időszakban jelentős összegeket fektetett be a nagy létszámú intézmények fejlesztésébe, bővítésébe vagy akár új intézetek létrehozásába Magyarország, Lettország, Litvánia, Románia és Szlovákia. Az Európai Bizottság által felkért szakértői csoport is felhívta a figyelmet arra a problémára, hogy a Strukturális Alapok forrásait meglévő intézetek felújítására használják.¹⁸ Ennek oka az, hogy „a hatóságok vonakodnak a már működő infrastruktúrával rendelkező és szolgáltatásokat nyújtó létesítményeket megszüntetni, miután sok pénzt fektettek bele”. Partnereink megerősítették: a meglévő forrásokat továbbra is gyakran használják fel ilyen módon.

- **Magyarország** Magyarországon számos ilyen beruházásra került sor, ezek közül a TASZ az alábbi példákra hívta fel a figyelmet: Símaságban egy pszichiátriai intézet felújításáról döntöttek, a férőhelyek számát tízzel növelik, az intézményben jelenleg mintegy száz ember él. A beruházására a Strukturális Alapokból 550 ezer EUR-t (166 millió forintot) fordítanak. Táplánypusztán a Piróth Endre Szociális Központ nevű intézményt alakították át a Strukturális Alapok által biztosított 436 ezer EUR-ból (129 millió forint). Ebben az intézetben 350 fő él együtt.¹⁹
- **Lettország** Az RC ZELDA arról számol be, hogy a Strukturális Alapokat több hosszú távú ellátásra berendezkedett, pszichiátriai betegek számára fenntartott intézmény támogatására használták. A Rigai Szociális Ellátóközpont például 2,4 millió EUR-t kapott.²⁰

¹⁸ European Commission Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities (2009): Report of the Ad Hoc Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care. Brussels, EC.

¹⁹ A jelzett két eset csak példa. További példák találhatóak a TASZ a *Feneketlen zsákok – az NFÜ koncepciólan fogyatékosügyi fejlesztéspolitikája* című blogbejegyzésben találhatóak.

²⁰ A Lettországra vonatkozó információk elérhetők az alábbi címen: <http://www.esfondi.lv/activities.php?id=867&pid=0&action=projects&identifier=5e6ab73f-6eaa-4633-bfe9-9aa300fd1236>

- **Litvánia** Az LNF és az MHP jelezte, hogy a Szociális és Munkaügyi Minisztérium által 2011-ben nyilvánosságra hozott adatok szerint a 2004-2011 közötti időszakban a fogyatékossgal élő emberek ellátását biztosító intézményekre a nemzeti költségvetésből 17,5 millió, a Strukturális Alapokból pedig 12,5 millió EUR-t költöttek. A Minisztérium 2012 áprilisában bejelentette, hogy a 2011-2015 közötti periódusban közel 43 millió EUR-t fognak új intézmények építésére és a már meglévők felújítására költeni (ebből 36,5 millió EUR-t a Strukturális Alapok biztosít).
- **Románia** Alapos kutatómunkájuk eredményére hivatkozva az IPP arról számol be, hogy 41,3 millió EUR-t – ebből 27,6 millió származott a Strukturális Alapoktól – célzottan a fogyatékossgal élők számára fenntartott intézmények felújítására és bővítésére fordítottak.
- **Szlovákia** A SOCIA jelentésében az áll, hogy 2010 szeptemberében 209 millió EUR-t osztottak el 136 projekt között. Ennek az összegnek majdnem a felét (99 millió EUR) a 47 projekt arra használta, hogy új és nagyszabású szociális intézeteket építsen.²¹

A kormányok gyakran az épületek romos állapotára és a bentlakók életminőségének javítására hivatkozva érvelnek az intézmények felújítása mellett. *Az Európai Unió és a jog a közösségi élethez* című jelentésben azonban egyértelműen az olvasható, hogy a Strukturális Alapokat a közösségi életvezetés érdekében kialakított programok támogatásának finanszírozásába kell fektetni, és csak kivételes esetben, például a bentlakók életét veszélyeztető problémák megszüntetésére lehet felújítás céljából felhasználni.²² Az *Eszköztár* emlékeztet arra, hogy a Strukturális Alapokat nem lehetséges intézmények felújításának finanszírozására használni, illetve arra is, hogy olyan szociális és ápolási infrastruktúra kiépítése a cél, amely megóvja a gyerekeket és a felnőtteket az intézményes ellátástól, tehát a befektetéseknek támogatniuk kell az átmenetet az intézményes keretek közül a közösségi alapú szolgáltatások irányába.²³

▲ Idős asszony a símasági kastély egyik lakószobájában

²¹ INESS (2013): *Monitoring of Absorption of Structural Funds in the Area of Social Services (2007-2011)*. Bratislava, Institution of Economic and Social Studies.

²² Open Society Foundations (2012) *The European Union and the Right to Community living*. New York, OSF, 72.

²³ Az Intézményi Ellátásról a Közösségi Ellátásra való Áttéréssel Foglalkozó Európai Szakértői Csoport (2012): *Eszköztár az uniós alapoknak az intézményesített ellátásról a közösségi alapú ellátásra való áttérés céljára történő felhasználásához*. Brüsszel, Európai Bizottság.

2.c) Hiányzó együttműködés az EU különböző alapjai között

A finanszírozási rendszer vizsgálatának szükségességét támasztja alá az a tény, hogy több esetben is előfordult, hogy az operatív programokon keresztül a Strukturális Alapokat használták olyan fejlesztések támogatására, amelyeknek célkitűzései nem az egészségügyi és szociális szféra infrastruktúrájának reformjához kapcsolódtak, hanem az intézmény elérhetőségét könnyítették meg, vagy az energiahatékonyságon javítottak.

Magyarországon, Litvániában és Szlovákiában a Strukturális Alapokból finanszírozták a már meglévő intézetek energiahatékonysági szempontból történő fejlesztését.

- **Magyarország** A TASZ szerint 2011-ben a Környezeti és Energiafelhasználási Operatív Program forrásaiból 168 ezer EUR-t fordítottak a 130 fős Dr. Takács Imre Szociális Otthon napenergia-fűtéssel történő modernizációjába. A TASZ szerint ez az eset csak kiragadott példa, további beruházásokra is sor került.
- **Litvánia** Az LNF és az MHP arról számolt be, hogy a Strukturális Alapokat a bentlakásos intézmények energiahatékonyságának növelésére fordították. Az Kohéziós Támogatások Operatív Program szerint „a közsféra épületeinek felújításába és szigetelésébe befektetett összegek a fűtési költségek megfelelőését eredményezik majd”. 2009-ben több mint 1 millió EUR-t fordítottak egy szociális otthon felújítására. Ennek a projektnek az általános célja az volt, hogy „növelje az energia felhasználásának hatékonyságát, és csökkentse a káros környezeti hatásokat”, a konkrét célja pedig az, hogy „csökkentse az energetikai erőforrás-felhasználást” az épületben. A becslések szerint ez éves szinten 41 ezer EUR megtakarítást eredményezne, ami felhasználható lenne például „a betegellátás minőségének javítására és a munkavállalói feltételek javítására, illetve a legszükségesebb felújítások finanszírozására”. Amennyiben az alapokat továbbra is az energiahatékonysági célokra összpontosítva használják fel, azzal csak az intézményi ellátás kereteit erősítik, ahelyett, hogy lebontanák azokat.

A TASZ két magyarországi projekt példáján keresztül mutatja be, hogy milyen következményei vannak az intézmények akadálymentesítésére összpontosító beruházásoknak. Ilyen eset a 80 fős bajai Cédrus Pszichiátriai Otthon akadálymentesítése, amelyre 12,5 millió forintot fordítottak (42 ezer EUR), illetve a Pásztoriban található Felnőttkorú Fogyatékosok Otthona, amelyre 40 millió forintot költöttek (136 ezer EUR). Az a cél, hogy az épületeket hozzáférhetővé tegyék a fogyatékos lakók számára, önmagában üdvözlendő, annak viszont nincs értelme, hogy ilyen beruházásokba fektessenek be a lakhatáshoz és más közösségi alapú szolgáltatásokhoz való hozzáférés támogatása helyett. Ahogyan azt az energiahatékonyság növelését elsődleges finanszírozási szempontnak tartó projekteknél is láthattuk, a nagy létszámú intézményekhez való hozzáférés fejlesztésének támogatása hosszú-, illetve középtávon is hátráltatja az intézetek bezárását.

2.d) A Közösségi együttélés rendszerszintű akadályai

Az *Elvesztegetett idő* című jelentés számos olyan akadályról számolt be, amely hátráltatja a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztését. Az egyik ilyen akadály a jelenlegi törvényi és finanszírozási mechanizmus, amely az intézmények támogatására rendezkedett be, megakadályozva ezzel a civil szervezeteket abban, hogy közösségi alapú szolgáltatásokat hozzanak létre. Ez azért is kontraproduktív, mert a kormányzatoknak gyakran nincs fedezetük arra, hogy ilyen szolgáltatásokat finanszírozzanak. A másik akadály az, hogy az intézményi dolgozók fenyegetettnek érzik magukat és munkastátusukat, és ezért vonakodnak változtatni az eddigi gyakorlaton. Információink szerint ezek az akadályok

továbbra is léteznek a tagállamokban, és negatívan befolyásolják a közösségi alapú szolgáltatásokkal kapcsolatos, a Strukturális Alapok által fedezett fejlesztéseket.

A civil társadalom kizárása

Az Elvesztegetett idő... című jelentés úgy hivatkozik Bulgáriára, mint jó példára az Európai Bizottság és a kormány együttműködése és a gyermekekre vonatkozó közösségi alapú szolgáltatások fejlesztése szempontjából. Az ígéretes kezdet után azonban jelentős problémák voltak a fejlesztéssel, és az intézménytelenítési stratégiák kivitelezésével is. Az NNC által felvetett egyik aggodalomra okot adó fejlemény az volt, hogy a civil szervezeteket kizárták a Strukturális Alapok által támogatott projektekre való jelentkezésből, annak ellenére, hogy a bolgár civil szervezetek jelentős szerepet játszottak négy nagyobb intézmény bezárásában is. A 107 millió EUR keretösszegű Strukturális Alapok által biztosított, intézménytelenítés céljára felhasználható pénzből azok a civil szervezetek egyáltalán nem részesültek, amelyek szociális otthonokat zártak be és a gyerekeket elszállították a számukra káros intézményekből.

A szolgáltatások kialakítására vonatkozó korlátozások

A CIL szerint Bulgáriában jelentős korlátozásokat iktattak be a Strukturális Alapok által támogatott közösségi alapú szolgáltatások kezelésével kapcsolatban. Például a bentlakók nem dönthetnek arról, hogy mit vásárolnak és mit főznek. Ahol pedig mégis megtehetik, a szakmai szemléletű management és a személyzet kreativitásának köszönhetően ezeket képzési tevékenységként tüntetik fel, és nyilvánvaló okokból nem kerülnek bele a beszámolóba. Ez egyértelműen azt bizonyítja, hogy a rendszerek még mindig az elavult és rugalmatlan intézményi struktúrát támogatják.

Hibás kritériumok a Strukturális Alapok rendszerében

A SOCIA szerint Szlovákiában a Strukturális Alapok sikerességét jelentős részben az alapján ítélik meg, hogy milyen nagyságrendű forrásokat képesek felhasználni, miközben a projektek hosszú távú előnyeit nem vizsgálják. A másik tényező, ami miatt néhány intézményt jelentős összeggel támogattak, az volt, hogy „a közösségi alapú szolgáltatások használatához több ezer projekt létrehozása szükséges, amelyek nehezen ellenőrizhetőek lennének és az adminisztrációjuk túl nagy terhet róna a projektek vezetőire”²⁴.

Romániában az IPP megkérdőjelezi a foglalkoztatás területére történt hatalmas beruházások hasznát, mivel a fogyatékossgal élő emberek nyílt munkaerő-piaci képzésének mérsékelt sikerei voltak (43,7 millió EUR-t költöttek 116 fogyatékos ember foglalkoztatására). Ez egyértelműen azt bizonyítja, hogy a kormány nem mérte fel az országban élő fogyatékos emberek igényeit, illetve rámutat a Strukturális Alapok projektjeiben található tervezési, kivitelezési és értékelési hiányosságokra.²⁵

²⁴ INESS (2013): *Monitoring of Absorption of Structural Funds in the Area of Social Services (2007–2011)*. Bratislava, Institute of Economic and Social Studies, 42.

²⁵ Institutul pentru Politici Publice Bucuresti (2012): *Situația alocării Fondurilor Structurale destinate creșterii calității vieții și incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități din România*. Bukarest, IPP.

3

NÖVEKVŐ AGGÁLYOK: MI LESZ A KÖVETKEZŐ PROGRAMOZÁSI IDŐSZAKBAN?

A közösségi szolgáltatásokat támogató stratégiák finanszírozására vonatkozó terveket a tagállamok partnerségi megállapodásaiban és az operatív programokban részletezik majd. Az ezzel kapcsolatos fejlesztésekről a tagállamoknak egyeztetniük kell a különböző partnerekkel, beleértve azokat a civil szervezeteket is, akik közösségi alapú szolgáltatásokat támogatnak és/vagy a fogyatékossgal élő emberek jogainak védelmével foglalkoznak. Ennek ellenére nem történt semmiféle közvetlen egyeztetés a civil szervezetekkel a stratégiával kapcsolatban Litvániában.

- **Magyarország** A TASZ szerint 2013 októberének közepétől november közepéig volt lehetőség arra, hogy egy nyilvános online felületen bárki hozzászólhasson a témához, illetve javaslatokat tegyen a Strukturális Alapok 2014-2020-ig való felhasználásával kapcsolatban.²⁶
- **Litvánia** Az LNF és az MHP jelezte, hogy az intézménytelenítési stratégia cselekvési tervének kidolgozásában részt vettek ugyan, azonban a Partnerségi Megállapodás és az Operatív Programok tervezési folyamataiba nem vonták be őket.

Bulgáriában, Lettországbán, Romániában és Szlovákiában partnereink arról számoltak be, hogy részt vettek a konzultációs folyamatban. Azt azonban mindegyikük jelezte, hogy aggályaik merültek fel a kormány intézkedéseivel kapcsolatban:

- **Bulgária** A CIL komolyan kritizálja a partnerségi megállapodásban foglaltakat. Többek között azt, hogy a állapotelemzés nem tükrözi valójában a „fogyatékossgal élő

²⁶ A társadalmi egyeztetésnek az NFÜ honlapja (www.nfu.hu) adott felületet.

emberek helyzetét, akik áldozatai a mély és tartós társadalmi kirekesztésnek, a szegénység és a lehetőségek hiánya pedig gátolja őket a közösségi szerepvállalásban”. A közösségi életvezetés biztosításához kapcsolódóan a CIL kijelenti, hogy „az elemzés az intézetek felszámolásának folyamatával kapcsolatban felületes és hiányos”, és megjegyzi azt is, hogy „a ‚közösségi alapú szolgáltatások’ vizsgálata megmutatja, hogy inkább az intézményi keretek között zajló ápolást támogatják, mint az ENSZ Fogyatékosügyi egyezményének 19. cikkében leírtakat.”

- **Lettország** Az RC ZELDA jelentésében leírja, hogy ők is azon kevés civil szervezetek között voltak, akik felkérést kaptak a szociális szolgáltatások és a szociális támogatási politika 2014-2020-ig terjedő időszakára vonatkozó fejlesztési tervezésében való részvételre. Ez a dokumentum előírásokat tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy Lettország hogyan fogja felhasználni a Strukturális Alapokat a szociális ellátásokban (inkább az intézményeket vagy a közösségi alapú szolgáltatásokat támogatja-e). Azonban, mint ahogy azt már fentebb említettük, az RC ZELDA attól tart, hogy ez a szabályozás továbbra is az intézményekbe zárja az értelmi és pszichoszociális fogyatékosággal élő embereket.
- **Románia** Az IPP jelentette, hogy a Regionális Fejlesztési Tanácsadó Bizottság képviselőjében megfigyelő státuszban, és az új Fogyatékosági Stratégia munkacsoportjának tagjaként is részt vett az Közigazgatási Operatív Program előkészítésében. Ugyanakkor azt állítja, hogy „nem tudjuk sem átlátszósági, sem pedig tartalmi szempontból megítélni a jelenlegi konzultáció lehetséges eredményeit a romániai civil társadalommal kapcsolatban”, és azt a látszatot kelteni, mintha a civil szervezetek bevonása ezekbe a döntésekbe kizárólag rajtuk múlna. Az IPP-t főként az intézmények bezárása iránti elkötelezettség hiánya aggasztja.
- **Szlovákia** A SOCIA arról számol be, hogy közvetlenül részt vett a Humán Erőforrások Operatív Program kidolgozásában. Összességében azonban a civil szervezetek bevonása a program kidolgozásába meglehetősen korlátozott volt, hiszen egy kompetens civil szervezeti képviselő jutott egy operatív programra. Viszont azt a tényt, hogy az Integrált Regionális Program és a Humán Erőforrás Operatív Program egyaránt prioritásként kezelte a nagy létszámú intézmények felszámolását és a közösségi alapú szolgáltatások fejlesztését, örömmel fogadta. A SOCIA a kitagolás végrehajtásával kapcsolatos folyamatos késések miatt aggodalmát fejezte ki, és figyelmeztetett a 2014-2020-as időszak folyamán valószínűsíthető problémákra. Azt is megjegyezte, hogy az intézménytelenítés témája nincs napirenden politikai szempontból, és a döntések leginkább regionális és helyi szinten születnek.

A Strukturális Alapok által támogatott projektek sikerességének mérése

Az Unió Alapok használatáról szóló Eszköztár számos lehetséges kimenetet és eredményt jelző paramétereket javasol az ESF és az ERDF által támogatott projektek számára. Ezeket a mutatókat az Európai Közösség és a tagállamok támogatására dolgozták ki. A paraméterek az alábbiak: a) Strukturális Alapok által támogatott projektek figyelemmel kísérése, b) annak vizsgálata, hogy a Strukturális Alapok felhasználása eredményezett-e javulást a társadalmi befogadás kedvezményezettjeinek életminőségében, c) annak megállapítása, hogy a Strukturális Alapok milyen mértékben járult hozzá az intézménytelenítési folyamat mértékéhez. A paraméterek az *Eszköztár* 37-39. oldalán található.

Tanulmányunk rámutat néhány gyakori és jelentős problémára, amelyek előfordulhatnak az intézményi ellátásból a közösségi alapú szolgáltatásokra történő váltás során a Strukturális Alapok felhasználásával kapcsolatban. Azért fontos ezekre felhívni a figyelmet, hogy a jövőben elkerülhetők legyenek. Az Európai Bizottság szempontjából nincs sok értelme annak, hogy a Strukturális Alapokat az intézmények támogatására használják fel. A Strukturális Alapok törekvése, hogy a tagállamok számára pénzügyi és technikai támogatást biztosítson a jelenleg működő infrastruktúrális átalakításhoz, hogy elérhessék az Európa 2020 program által kitűzött célokat, azaz az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedést. A Strukturális Alapok intézményeket támogató finanszírozása nemcsak, hogy fenntartaná a rendszert, amely elfogadhatatlan a 21. században, hanem a pénz és az erőforrások lekötésével veszélyeztetné az Európa 2020 program céljait, nevezetesen a szegénység elleni küzdelmet és a társadalmi kirekesztés csökkentését.

Ezeknek a javaslatoknak az a célja, hogy a következő periódusban a Strukturális Alapokat a közösségi életvezetést nem hátráltató, hanem elősegítő befektetésekbe áramoltassák. Azokra a kérdésekre összpontosítanak, amelyeket a tagállamoknak és az Európai Bizottságnak figyelembe kell vennie a partnerségi megállapodások és operatív programok kidolgozása közben. Arra is használhatók, hogy az Európai Bizottság megállapíthassa, hogy a tagállamok milyen mértékben teljesítik az általuk vállalt feladatokat, illetve, hogy információval rendelkezünk arról, hogy a Strukturális Alapok valóban hatékonyan elősegítik-e a közösségi életvezetéshez való hozzáférést. A javaslatok kiegészítik az *Irányelvekben* és az *Eszköztárban* található észrevételeket és javaslatokat.

A Strukturális Alapok felhasználásának alapvető elemei a közösségi életvezetés támogatása szempontjából

1. javaslat: Világos és egyértelmű célkitűzésekre van szükség

A fogyatékossgal élő emberek teljes jogú állampolgári részvétele a társadalomban vitathatatlan célként fogalmazódik meg, amint az az ENSZ fogyatékosügyi egyezménye 19. cikkében olvasható. Az intézményi ellátás mellett, hogy elfogadhatatlan, felesleges is, tehát a tagállamoknak minél inkább törekedniük kell arra, hogy stratégiájuk kialakításakor a közösségi szolgáltatások igénybevételéhez szükséges fejlesztések és az intézmények bezárásának ütemezése optimális legyen. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson és a közösségben elérhető szolgáltatások személyre szabott és kitűnő minőségű általános ellátást, oktatást és képzést, foglalkoztatást, lakhatást, illetve az egészségügy és a közlekedés akadálytalanítását eredményezzék, ahhoz az intézmények felszámolhatóvá tételére és ezzel párhuzamosan arra van szükség, hogy ezeket minden, támogatásban hiányt szenvedő felnőtt és gyermek számára elérhető szolgáltatássá tegyék.²⁷ Egyértelműen kijelenthető, hogy a stratégia sikere csak úgy lehet biztosított, ha a folyamatban részt vevő szereplők képzésben vesznek részt, amelynek során többek között tapasztalatokat szerezhetnek a gondos előkészítés hatékonyságáról (remélhetőleg ezt a lenti két példa is tanúsítja), illetve a tevékenységük kommunikálásának kiemelt szerepéről, mert ezek mind részét képezik a intézménytelenítés folyamatának. Ezeket a tevékenységeket az Európai Szociális Alap támogatja.

A világos és egyértelmű célkitűzések biztosíthatják, hogy a szolgáltatás résztvevőinek közép- és hosszútávú nyereségeire koncentrálhassanak ahelyett, hogy ezeket figyelmen kívül hagyva, ráadásul rövid távon, csak egy szolgáltatás kialakításával kellene foglalkozniuk. Ha ezek a feltételek teljesülnek, akkor a közösségi alapú projektek egyéni igényen alapuló, rugalmas finanszírozású és ebből következően személyközpontú szolgáltatássá válnak. A rugalmasság biztosítása azonban nem csak a finanszírozás szempontjából kulcsfontosságú, hanem az egyéni igények és az igények változásának felismerésében is, ami természetesen feltétele a szolgáltatás optimális működésének.²⁸ „Az egyes személyek jövőjéről alkotott pozitív, de reális alapokon nyugvó tervek kialakításához”²⁹ az egyéneknek, a civil szervezeteknek, a központi és helyi kormányzatnak, a szolgáltatást igénybe vevők családtagjainak, a civil társadalomnak és a szolgáltatást nyújtó nem kormányzati szervezeteknek szorosan együtt kell működniük.

Az intézménytelenítési stratégia fontos része a projekt céljainak olyan módon történő kommunikálása, hogy arról minden érintett résztvevő – beleértve a fogyatékossgal élő embereket és családtagjaikat, az intézmények személyzetét, illetve a médiát és a közvéleményt – tudomást szerezhessen. Ez többek között informatív, tudatosságnövelő foglalkozások szervezésével érhető el az érintett intézményi dolgozók és a közösségek körében úgy, hogy természetesen a foglalkozások legfontosabb szempontját, azaz a közösségi életvezetésre való jogot és a társadalmi integrációt mindvégig prioritásként kezelik. Az intézmények igazgatóinak szerepe az intézmények és a közösségek közötti kommunikáció biztosításában és a tevékenységek integrációs kivitelezésében szintén meghatározó. Így megvédhető a folyamat, és biztosítható, hogy a mítoszok és tévhitek, amelyek akadályoznák megvalósulását, ne okozzanak súlyos károkat.

²⁷ Az Intézményi Ellátásról a Közösségi Ellátásra való Áttéréssel Foglalkozó Európai Szakértői Csoport (2012): *Eszköztár az uniós alapoknak az intézményesített ellátásról a közösségi alapú ellátásra való áttérés céljára történő felhasználásához*. Brüsszel, Európai Bizottság.

²⁸ Az *Eszköztár* számos információt tartalmaz arról, hogy az ESF és az ERDF hogyan használható közösségi szolgáltatások támogatására.

²⁹ Mansell, J. – Knapp, M. – Beadle-Brown, J. – Beecham, J. (2007): *Deinstitutionalisation and community living – outcomes and costs: report of a European Study. Volume 2: Main Report*. Canterbury, Tizard Centre, University of Kent, 52.

Példák a Közösségi együttélés keretében történő munkaerőfejlesztésre

A VALIDUS nevű horvátországi felnőttképzési központ államilag elismert képzést biztosít a közösségben élő fogyatékossgal élőkkel dolgozó kisegítő személyzet részére, valamint szakmai továbbképzéseket szervez a személyközpontú szolgáltatások fejlesztése érdekében. A szervezet ezen kívül segíti a Szociálpolitikai Minisztérium munkáját és a Fiatalok az Intézménytelenítés Kivitelezése Érdekében nevű programot is. További információ erről itt található: <http://coovalidus.hr/en>

Magyarországon az Európai Szociális Alap által támogatott Nyolc Pont projekt nevű program az ország egész területét lefedő mobil csoportokkal dolgozik együtt az autista emberekkel. A projekt azért jött létre, hogy megfelelő szakembereket biztosítson a támogatást igénylő autista gyerekek, felnőttek és családjaik számára az otthonukban, az oktatásban, a munkájukban és az élet más területein. A program 2015-ben véget ér, de a kialakított szolgáltatások folytonosságát a nemzeti költségvetés támogatni fogja. További információ magyar nyelven itt érhető el: <http://fszk.hu/ket-uj-szolgaltatast-indit-a-nyolc-pont-projektiroda/>

2. javaslat: Elköteleződés a reform mellett

A stratégiák önmagukban még nem eredményeznek változást. Erejük vagy gyengeségük attól függ, hogy milyen mértékben tükrözik a változások iránti elkötelezettséget és mennyire veszik figyelembe azt, hogy a változásokhoz időre van szükség. A folyamat során természetesen beleütközünk majd olyan előre látható vagy megjósolhatatlan akadályokba, amelyek megoldása közben a legfontosabb szempont továbbra is a fogyatékossgal élő emberek közösségi életben való részvételének biztosítása kell hogy legyen. Az intézményi rendszerből történő átmenet a közösségi alapú szolgáltatások rendszerébe komplex folyamat, de kivitelezhető. A világos és egyértelmű célkitűzés létfontosságú, de teljesülésének sikere többek között a részt vevő különböző kormányzati szervezetek (központi és helyi), az egészségügyi és szociális ellátás, illetve az oktatási rendszer együttműködési potenciálján múlik. Kiemelten fontos a tárcaközi együttműködés biztosítása és az, hogy a pénzügyminisztérium is tisztában legyen az intézményeket helyettesítő szolgáltatások támogatásának fontosságával, és lássa az ebben rejlő hosszú távú nyereség eredményeit. Ezért is fontos, hogy az átmenet kialakításában az állami és a magánszolgáltatók, illetve a civil és vallási szervezetek is részt vegyenek. A kormány legfontosabb szerepe az, hogy a stratégiában érintett szereplők számára átláthatóvá és elérhetővé tegye a célkitűzésekről információt biztosító kommunikációs csatornákat.

3. javaslat: A szükségletek felmérése

Ahhoz, hogy a stratégia hatékony és működőképes legyen, az intézménytelenítés folyamatának tervezését a rendelkezésre álló szolgáltatások igénybevevőinek szükségleteire és a lakosság visszajelzéseire kell alapozni.³⁰ Ezt a Strukturális Alapok Közös Rendelkezésekről szóló rendelet 14. cikke is egyértelműen leírja.³¹

³⁰ Lásd ehhez Eszköztár, 25 oldal.

³¹ Módosított javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a Közös Stratégiai Kerethez tartozó Európai Regionális Fejlesztési Alapra, Európai Szociális Alapra, Kohéziós Alapra, Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapra és Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések megállapításáról, az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról és az 1083/2006/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről; COM(2012) 496.

Az Eszköztár pedig felhívja a figyelmet arra, hogy a „probléma elemzésének” szerves részévé kell tenni a jelenleg működő szolgáltatásokból érkező visszajelzéseket.³²

Az intézménytelenítési folyamat során az egyik legfontosabb feladat az egyéni szükségletek és igények szem előtt tartása. Ha ez nem történik meg, akkor csoportspecifikus, az egyéni szempontokat ignoráló szolgáltatásokat alakítanak ki. Magyarországon a TASZ számolt be olyan esetről, amikor egy intézményben független szakértők bevonásával végeztek szükségletfelmérést, majd ezt követően, a kivitelezés során a helyi hatóságok ezeket a szempontokat felülírva átalakították a terveket.

4. javaslat: Világos és pontos meghatározások

A Strukturális Alapokat gyakran az olyan kulcsfontosságú fogalmak megértésének hiánya miatt használhatták az intézmények támogatására az alternatív szolgáltatások támogatása helyett, mint például az „intézet” és a „közösségi alapú szolgáltatások”. Az Európai Bizottság által összeállított Útmutató az előzetes feltételrendszerhez című dokumentumban az alábbi értelmezéseket fogadták el:

- Intézet: „a lakók a tágabb közösségtől elszigeteltek és/vagy együttélésre kényszerülnek; a lakók nem rendelkeznek megfelelő irányítással saját életük és az őket érintő döntések felett; valamint a szervezet saját előírásai általában előnyt élveznek a bentlakók egyéni szükségleteivel szemben.”³³
- Közösségi alapú szolgáltatás: olyan szolgáltatásokról van szó, amelyek „lehetővé teszik az egyén számára a közösségi életvitelt, a gyerekek esetében pedig azt, hogy ne intézményben, hanem családi környezetben nőjenek fel. A kifejezés olyan, a közösség egészét segítő szolgáltatásokat – például lakhatás, egészségügyi ellátás, oktatás, foglalkoztatás, kultúra és szabadidő – ölel fel, amelyeknek mindenki számára hozzáférhetőnek kellene lenniük, fogyatékoságuk jellegétől vagy a támogatás szükséges mértékétől függetlenül. Ez továbbá speciális szolgáltatásokat is jelöl, például a fogyatékosággal élő személyeknek biztosított támogatási szolgáltatásokat, hozzátartozókat terhermentesítő gondozást és egyéb szolgáltatásokat. Ezenfelül ide tartozik a családi alapú és a családi jellegű gyerekellátás, többek között a helyettesítő családi ellátás, valamint a korai beavatkozásra és a családtámogatásra irányuló megelőző intézkedések.”³⁴

Ezért az Európai Bizottságnak gondoskodnia kell arról, hogy a tagállamok stratégiájukban tegyék egyértelművé, hogy a Strukturális Alapok támogatását nem használják olyan szolgáltatások finanszírozására, amelyek az intézményi ellátás kereteibe tartoznak, és hogy a fejlesztésre kerülő projekt alapú szolgáltatások valóban „közösségi alapúak” és a társadalmi befogadást segítik.

Az olyan kifejezések, mint például a „önálló életvitel” és „személyre szabott támogatás” nem használhatóak az intézményes jellegű szolgáltatások jellemzésére, és arra sem, hogy megkérdőjelezzék/tagadják a fogyatékosággal élők jogát a saját életükkel kapcsolatos döntések meghozatalához. Az ENIL ezzel kapcsolatban saját definíciókat alkotott.³⁵

- Önálló életvitel: „Tartalmazza a döntési jogot azzal kapcsolatban, hogy hol, kivel és milyen körülmények között élhessen az egyén. A szolgáltatásoknak mindenki számára elérhetőnek kell lenniük, hogy teljesülhessen az esélyegyenlőség elve, illetve

³² Eszköztár, 25.

³³ Útmutató, 27.

³⁴ Uo., 29-30.

³⁵ Lásd ehhez: <http://www.enil.eu/policy>

figyelembe kell venni a fogyatékossgal élők igényeit, és rugalmasan kell viszonyulnia hozzájuk. Az önálló életvitel tehát a szükséges támogatás mértékétől függetlenül minden fogyatékossgal élő személy alapjoga.”

- Személyre szabott támogatás: „Azok a külön alapból finanszírozott, készpénzes juttatások, amelyeket fogyatékossgal élő személyek kapnak azért, hogy ki tudják fizetni a számukra szükséges szolgáltatást. A juttatás összegét az élethelyzetet, az egyéni igények felmérése és a hazai munkaerő-piaci helyzetet áttekintését figyelembe véve kell meghatározni. A személyes támogatással kapcsolatos juttatásoknak fedeznie kell a személyi asszisztens fizetését és az egyéb szolgáltatással kapcsolatos költségeket is, mint például a munkaadói hozzájárulás, az adminisztrációs költségek és a támogatást igénylő személy szaktanácsadással való segítése.”

5. javaslat: Az operatív programok összehangolása

Partnereink számára világossá vált, hogy a Strukturális Alapok költségvetéséből az épületek akadálymentesítésére és energiatakarékosságának fejlesztésére költötték el azokat az összegeket, amelyeket a fogyatékossgal élő emberek életminőségének javítására kellett volna. A Strukturális Alapok operatív programjai közötti együttműködés hiánya óriási pénzüsszegek elköltését eredményezte teljesen abszurd és értelmetlen célokra. Ennek kiküszöbölése céljából van szükség az illetékes minisztériumok közötti szervezettebb munkára. Ami azt jelenti, hogy az Európai Bizottság főigazgatóságainak (beleértve a Foglalkoztatás, Szociális Ügyek és Társadalmi Összetartozás Főigazgatóságát, a Regionális Politikák Főigazgatóságát, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóságát, valamint az Energiaügyi Főigazgatóság szervezeteit) együtt kell működniük, és így redukálniuk annak a lehetőségét, hogy a Strukturális Alapokat bentlakásos intézmények finanszírozására költsek. A feladat annak a koordinációs folyamatnak a biztosítása, amely megakadályozza, hogy bármilyen, az operatív programokból származó pénzt intézmények fenntartásába fektessenek. Az intézménytelenítés folyamatának megfigyelése történhet tárcaközi vagy más munkacsoportokon keresztül, illetve akár nemzeti szinten is biztosítható. Ennek a felügyeleti koordinációs folyamatnak a biztosítása más adományozókra is vonatkozik, akik a Strukturális Alapok által is támogatott célt szeretnének finanszírozni.

6. javaslat: A civil szervezetek hatékony bevonása

Amint ebből a beszámolóból is kiderült, a civil szervezeteket nem mindig vonják be a Strukturális Alapok programjainak tervezésébe és kivitelezésébe, annak ellenére, hogy ez törvényes kötelezettség. Amikor pedig erre mégis sor kerül, akkor a részvételük leginkább csak látszólagos. A civil szervezetek mellőzésével a Strukturális Alapok tervezési és kivitelezési szakaszából a tagállamok elmulasztják a lehetőséget, hogy az eszköztárukból és a használható módszereikből profitáljanak, különösképpen azon szervezetek tapasztalataiból, amelyek már magas színvonalú közösségi szolgáltatásokat működtetnek. Az Európai Bizottságnak törekednie kell arra, hogy biztosítsa, hogy a tagállamok betartsák a partnerségi szerződéseket a Strukturális Alapok felhasználásának mindhárom fázisában (tervezés, végrehajtás, értékelés). Ezért biztosítania kell a Strukturális Alapokhoz való hozzáférést civil szervezetek számára szolgáltatóként, illetve biztosítani kell a szolgáltatást igénybe vevők bevonását a projektekbe. Ezen kívül az intézménytelenítési stratégiáknak tartalmazniuk kell, hogy milyen célt tűztek ki, azokból mi valósult meg, illetve azt is, hogy miről egyeztettek, és hogy ezeknek a folyamatoknak a tervezésébe milyen mértékben vonták be a szolgáltatást igénybe vevőket és az őket képviselő szervezeteket, valamint azt is, hogy milyen mértékben valósultak meg a közösen egyeztetett célok.

AZ INTÉZMÉNYES ELLÁTÁSRÓL A KÖZÖSSÉGI ALAPÚ SZOLGÁLTATÁSOKRA VALÓ ÁTMENET 10 KULCSFONTOSAGÚ ALKOTÓELEME

A kormányok gyakran szűkre szabott értelmezési keretben gondolkodva valósítják meg az intézménytelenítést, ami gyakran azt eredményezi, hogy a jelenleg elterjedtek helyett ugyanolyan működési rendszerű, kisebb kapacitású intézményeket létesítenek. Az Útmutató célja, hogy gyakorlati tanácsokkal segítse az intézményes ellátásról a közösségi alapú szolgáltatásokra való átmenet folyamatának kivitelezését olyan módon, amely elősegíti a fogyatékossgal élő emberek teljes befogadását és részvételét a társadalomban. Ime tíz kulcsfontosságú alkotóelem, amelyet az átmenet kivitelezésében érintett kormányok használhatnak a 2014-2020-ig terjedő periódusban:

1. Közösségi alapú alternatív szolgáltatási koncepciók kidolgozása
2. Helyzetértékelés
3. Stratégia és cselekvési terv kidolgozása
4. A közösségi alapú szolgáltatások törvényes alapjainak megalkotása
5. A szolgáltatások fejlesztése a közösségben
6. A pénzügyi, anyagi és emberi erőforrások elosztása
7. Egyéni fejlődési tervek kidolgozása
8. Az egyének és közösségek támogatása az átmeneti időszakban
9. Minőségfejlesztés, a minőségi standardoknak való megfelelés nyomon követése és kiértékelése
10. A munkaerő fejlesztése

1. Függelék

Partnerszervezetek

A *The Centre for Independent Living* (Önálló Életvitel Központ) egy olyan emberi jogi szervezet Bulgáriában, amely a fogyatékossgal élő emberekkel kapcsolatos politikai döntések megváltoztatásán, az esélyegyenlőség megteremtésén és a fogyatékossgal élő emberek közösségbe történő bevonásán dolgozik. Honlap: www.cil.bg

A *Társaság a Szabadságjogokért* (Hungarian Civil Liberties Union) jogvédő és jogfejlesztő civil szervezet, amely az államtól, a politikai pártoktól és más intézményektől függetlenül működik. A TASZ fő célkitűzése, hogy az alkotmányos normáknak megfelelő és a nemzetközi egyezményekben deklarált alapvető jogok és jogelvek érvényesüljenek Magyarországon. A szervezet célja a civil társadalom és a jogállamiság erősítése és védelmezése. Honlap: www.tasz.hu

A *The Institute for Public Policy* (Közpolitikai Intézet) egy kutatóintézet, amelynek célkitűzése, hogy támogassa és elősegítse a közpolitikai folyamatok minőségi fejlesztését Romániában. Az IPP a következő területeken szeretné előmozdítani a jobb minőségű szabályozást: a jogalkotási folyamat átláthatósága, az önkormányzati rendszer reformja és a fogyatékossgal élők jogérvényesítésének elősegítése. Honlap: www.ipp.ro

A *The Lithuanian Forum of the Disabled* (Fogyatékossgal Élők Litvániai Fóruma) egy ernyőszervezet, amely 15 nemzeti tagszervezetet foglal magába és 280 ezer fogyatékossgal élő ember és családjaik érdekét képviseli. Az LNF a fogyatékossgal élők helyzetének megváltoztatásán és az esélyegyenlőség megvalósításán dolgozik, illetve őket képviseli a nemzeti és európai fórumokon. Honlap: www.lnf.lt

A *The Mental Health Perspectives* (Jövőkép a Mentális Egészségről) 2000-ben alakult és az elmúlt 10 évben aktívan részt vett a mentális egészségügyi ellátás reformjának kialakításában, illetve a mentális egészségügyi szolgáltatásokat igénybe vevők emberi jogi képviselétét látja el Litvániában. Honlap: www.gip-vilnius.lt

A *The Resource Centre for People with Mental Disability* "ZELDA" (Mentális Fogyatékossgal Élő Emberek Kutatási Központja) egy lettországi szervezet, amely elősegíti az intézménytelenítés folyamatát, valamint a közösségi alapú mentális egészségügyi és szociális ellátások fejlesztését mentális fogyatékossgal élő emberek (értelmi és pszichoszociális fogyatékossgal élők) számára. Kutatásokat végez, figyelemmel követi az emberi jogok betartását, jogi képviselétet biztosít, valamint célja még a nyilvánosság informálása és oktatóanyagok készítése a témában. Honlap: www.zelda.org.lv

A *SOCIA – Social Reform Foundations* (Szociális Reform Alapítvány) támogatást biztosít civil szervezetek és iskolák számára, hogy javítsa a hátrányos helyzetű csoportok életminőségét Szlovákiában. A SOCIA a különböző civil szervezetekkel és a közigazgatással együttműködve olyan szabályok és jogalkotási javaslatok kidolgozására tesz ajánlásokat, amelyek elősegítik a szociális rendszer megújítását. Honlap: www.socia.sk

2. Függelék

Jelentések, beszámolók

Ad Hoc Expert Group Group on the Transition from Institutional to Community-based Care (2009): *Report of the Ad Hoc Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care*. Brussels, European Commission.

Bugarszki Zsolt – Eszik Orsoly – Kondor Zsuzsanna (2013): *Deinstitutionalisation in Hungary 2012–2013*. Budapest, KN.

Centre for Disability Law and Policy – European Foundations Centre – Age Platform Europe – Lumos – The Equal Rights Trust and European Disability Forum (2013): *Joint Memorandum on the need to provide clarity in Thematic Conditionality*. Hn, Kn.

Council of Europe Commissioner for Human Rights (2012): *The right of people with disabilities to live independently and be included in the community*. Strasbourg, Commissioner for Human Rights.

Dainius, Puras – Sumskiene, Egle – Adomaityte-Subaciene, Ieva (2013). Challenges of prolonged transition from totalitarian system to liberal democracy: A case of care for persons with mental disabilities. *Social Policy and Social Work in Transition*, 3, 2, 31-54.

European Coalition for Community Living (2010): *Wasted Time, Wasted Money, Wasted Lives... A Wasted Opportunity? – A Focus Report on how the current use of Structural Funds perpetuates the social exclusion of disabled people in Central and Eastern Europe by failing to support the transition from institutional care to community-based services*. Budapest, ECCL.

European Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care (2012): *Common European Guidelines on the Transition from Institutional to Community-based Care*. Brussels, European Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care.

European Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care, (2012): *Toolkit on the Use of European Union Funds for the Transition from Institutional to Community-based Care*. Brussels, European Expert Group on the Transition from Institutional to Community-based Care.

INESS (2013) *Monitoring of Absorption of Structural Funds in the Area of Social Services (2007-2011)*. Bratislava, Institution of Economic and Social Studies.

Institute for Public Policy (2013) *Policy News – Results of Structural Funds Investments During 2007–2013 – The Lesson we Have (not) Learned for 2014–2020*. London, IPPR.

Kozma, Ágnes - Petri, Gábor (2012): *Mapping Exclusion. Institutional and Community-based Services in the Mental Health Field in Europe*. Brussels, Open Society Foundations – Mental Health Europe.

Mansell, Jim – Knapp, Martin – Beadle-Brown, Julie – Beecham, Jeni (2007): *Deinstitutionalisation and Community Living – Outcomes and Costs: Report of a European Study. Volume 2: Main Report*. Canterbury, Tizard Centre, University of Kent.

Office of the High Commissioner for Human Rights (2011): *Forgotten Europeans – Forgotten Rights: The Human Rights of Persons Placed in Institutions*. Brussels, UN Human Rights Office of the High Commissioner, Europe Regional Office.

Office of the High Commissioner for Human Rights (2012): *Getting a Life – Living Independently and Being Included in the Community*. Brussels, UN Human Rights Office of the High Commissioner, Europe Regional Office. Forrás:

Open Society Foundations (2011): *The European Union and the Right to Community Living - Structural Funds and the European Unions's Obligations under the Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. New York, Open Society Foundations.

Verdes Tamás - Scharle Ágota - Váradi Balázs (2012): *Intézet helyett. A fogyatékos személyeket támogató szociálpolitika megújításának lehetséges irányairól*. Budapest, Budapest Intézet – Társaság a Szabadságjogokért.

Információ a szerzőkről

European Network in Independent Living

Az ENIL fogyatékos személyek európai szintű érdekvédelmét ellátó szervezet, amely fogyatékos személyek, közösségi részvételt támogató szolgáltatások és az ő érdekükben tevékenykedő szövetségesek képviselőjére jött létre. Az ENIL küldetése az, hogy lobbizzon a közösségi életvitel értékei, elvei és jó gyakorlatai mellett, illetve küzdjön a hozzáférhető és akadálymentes környezet, az intézetek bezárása, a személyre szabott támogatás, a megfelelő technikai segítség és a fogyatékos személyek teljes jogú állampolgáriságának megvalósulása érdekében.

European Coalition for Community Living

Az ECCL olyan kezdeményezés, amelynek célja, hogy hozzájáruljon a fogyatékosokkal élő személyek társadalmi beilleszkedéséhez. Ennek érdekében támogatja a szervezet az átfogó, minőségi közösségi szolgáltatásokat, amelyek az intézményes ellátások alternatívái lehetnek. Az ECCL olyan társadalomért dolgozik, amelyben a fogyatékos emberek másokkal azonos értékű, teljes jogú állampolgárokként élhetnek. A szervezetnek meggyőződése, hogy a fogyatékos személyeknek biztosítanunk kell azt, hogy eldönthessék, hogy kivel és hol éljenek, és milyen tevékenységet végezzenek, és joguk van hozzá, hogy a társadalom teljes jogú tagjaiként, függetlenül éljenek. 2008 januárja óta az ECCL a European Network in Independent Living tagjaként dolgozik.

Kapcsolat a szerzőkhöz:

Ines Bulic az European Coalition for Community Living munkatársa.
Email: coordinator@community-living.info

European Network on Independent Living
Ground Flour, Chase House
City Junction Business Park
Northern Cross, Malahide Road
Dublin 17, Ireland

Honlap: www.enil.eu

Függetlenségünk megőrzése érdekében a TASZ nem fogad el támogatást a magyar államtól, a kormánytól és politikai pártoktól. Azonban az Ön támogatása kiemelten fontos számunkra! Amennyiben egyetért céljainkkal, kérjük, támogassa a TASZ munkáját!

CIB Bank: 11110104-18067109-10000001

MagNet Bank: 16200216-00089166

Egyéb támogatási lehetőségekről honlapunkon bővebben olvashat:

<http://tasz.hu/tamogatas>